

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Ronald S. Lauder: Véyszöhelyzetben a zsidó nép

A Zsidó Világkongresszus (World Jewish Congress – WJC) elnökének, Ronald S. Laudernek az alábbi írását elsőként a New York Times publikálta, majd több vezető amerikai és izraeli lapban is megjelent. Az elnöknek az izraeli nemzeti egységre való felhívását teljes egészében közöljük. Az eredeti szöveg a Zsidó Világkongresszusz honlapján olvasható angol nyelven.

„Mi, a diaszpóra zsidósága, általában tartózkodunk az izraeli politikába való beavatkozástól. Szeretjük Izraelt, és elkötelezettek vagyunk Izrael mellett. De minden óvatosak vagyunk, hogy tiszteletben tartsuk az ország szuverenitását.

Ma azonban Izrael jövője a tét. A zsidó nép egyetlen állama egzisztenciális veszélyben van. Példátlan külső és belső fenyegetések kombinációja sodorta Izraelt a szakadék szélére.

A külső fenyegetésnek három dimenziója van. Az elmúlt év során Irán számos atomfegyverhez elegettő nukleáris nyersanyagot gyűjtött össze az ENSZ szerint, és nemsokára közvetlen fenyegetést jelenthet Izrael biztonságára. A Hezbollah hamarosan a világ egyik legveszélyesebb és legérősebb terrorszervezetévé válik. Már képes arra, hogy támadást hajtson végre Haifa, Tel-Aviv vagy Jeruzsálem ellen. A Palesztin Hatóság legitimítását a Hamász és más radikális erők ássák alá. Következésképpen Ciszjordánia a káosz és az erőszak felé tart.

Izrael erős, ez igaz. Ha kihívásai szembenül, keményen visszavág – és győzedelmeskedik. De a külső fenyegetés három dimenziója új regionális valóságot teremt. A többfrontos háború veszélye nagyobb, mint évtizedek óta bármikor.

Izraelnek ugyanakkor egy példátlan belső, három dimenziót érintő fenyegetéssel is szembe kell néznie. Az igazságügyi reform – amelyet János Lajos miniszter kezdeményezett és a kneszet elfogadott – fokozza a feszültséget; a jobboldal alapvető fontosságúnak, a baloldal pedig az izraeli liberális demokrácia elleni támadásnak tekinti. A koalíciók az ultraortodoxoktól és ultranacionalista pártoktól való függése akadályozza Benjámin Netanjahu miniszterelnököt abban, hogy követhesse mérsékelt-konzervatív világítését. A belső törés pedig végül elidegenít egymástól Izrael törzseit, és mélyíti a köztük lévő konfliktusokat.

A belső fenyegetés e három dimenziója történelmi sebeket tép fel, szitja a gyűlöletet, s az izraeli

Ronald S. Lauder

Forrás: Facebook

társadalmat a belső konfliktus olyan örvényébe sodorja, amilyenne az állam 1948. május 15-i megalapítása óta nem volt példa.

Izrael kivételes, nagyszerű nemzet. A zsidó államot a holokaust utáni megalapítása és az elmúlt 75 évben elérte látványos sikerei igazi, ember alkotta csodává teszik. Most azonban Izrael veszélyben van. A 2023-as esztendő példátlan eseményei erodálják a társadalmi egységet és veszélyeztetik a nemzetbiztonságot. Miközben a szélességesek ragaszkodnak az antiliberalis törvények elfogadásához, tartalékos pilóták százai és tartalékos katonák ezrei jelentik be, hogy nem jelentkeznek szolgálatra. Ezek a súlyos fejlemények arra készítették az IDF volt vezérkari főnökét, Gádi Ejzenkotot, hogy figyelmeztessen: a belső és külső fenyegetések kombinációja következében Izrael ma sebezhetőbb, mint 1973 óta bármikor.

Ez az oka annak, hogy egy magamfajta zsidó vezető nem hallgathat tovább. Miközben látom, hogy Izrael darabokra tépi magát, miközben ellenségei egyre erősebbek – ki kell állnom és fel kell szólalnom. „Az önmagával meghasonlott országház nem tud talpon maradni! – mondta Abraham Lincoln az amerikai polgárháború előtt. Az önmagával szemben megosztott Izrael sem. Zsidóként tanulunk kell tragikus történelmünkben. Kötelességiünk, hogy ne ismétlük meg azokat a hibákat, amelyeket akkor követtünk el, amikor hagytuk, hogy a belső megosztottság lerombolja az Első és a Második Templomot.

A diaszpórában és az Izraelben élő zsidóknak egyaránt kötelességiük biztosítani a Harmadik Tempalom jövőjét. Csak egyetlen módja van e többdimenziós egzisztenciális válság leküzdésének: a nemzeti egység. Ahogy az izraeliek összefogtak az 1967-es háború előestéjén, úgy kell összefogniuk most is.

Csak egyetlen módja van e többdimenziós egzisztenciális válság leküzdésének: a nemzeti egység. Ahogy az izraeliek összefogtak az 1967-es háború előestéjén, úgy kell összefogniuk most is.

Három ember van csupán, aki

Mazsihisz: Azon személyek kitüntetése, akik a gyilkosokat éltették, nem tolerálható

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) aggodalommal figyeli, hogy miközben Magyarország Kormánya nagy gondjal és meggyőződéssel áll ki a magyar zsidóság mellett, valamint a korábbiakat felülműlön jó kapcsolatot alakított ki Izraellel és a nemzetközi zsidó szervezetekkel, addig egyes kormányzati lépésekben gesztusokat tesz radikalisan gondolkodó, közéleti szereplést is vállaló egyének irányába.

A Mazsihisz szükségesnek tartja az arra illetékesek részéről áttekinteni az állami kitüntetési javaslatok eljárásrendjét annak érdekében, hogy olyan személyeket a jövőben ne részesítenek magas állami kitüntetésekben, akik korábban részt vettek a magyarságot tönkretevő, háborús bűnöket is elkövető német megszálló csapatok dicsőítésében.

Azon személyek kitüntetése, akik a gyilkosokat éltették, még akkor sem tolerálható, ha egyébként személyi teljesítményük ezt indokolná.

A magyar zsidóság alappal várja el a döntéshozóktól annak megakadályozását, hogy a népirtásban részt vevők dicsőítőit a magyarság példaképeivé emeljék.

Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége

MEGHÍVÓ

MÁRTÍRJAINKRA EMLÉKEZÜNK
A KOZMA UTCAI TEMETŐBEN

A Budapesti Zsidó Hitközség minden évben megemlékezést tart az elhurcolt és mártírhálált szenvedett hittestvéreink emlékének tiszteletére.

Az idei megemlékezésre

2023. szeptember 10-én, vasárnap 10.00 órakor

a Központi Zsidó Temetőben

(Budapest X. ker., Kozma u. 6.) kerül sor.

A megelénteket köszönti:

Mester Tamás, a Budapesti Zsidó Hitközség elnöke

Emlékbeszédet mond: **Darvas István** főrabbi

A kántori teendőket **Zucker Immanuel** látja el

A központi megemlékezést követően a szomszédos Munkaszolgálatos-emlékműnél mondjuk el a gyászmákat.

A megemlékezésre tiszteettel meghívuk,
megjelenésére feltétlenül számítunk.

(A férfiak számára kipa vagy egyéb fejfedő viselése szükséges.)

Dr. Kunos Péter

a Budapesti Zsidó Hitközség

ügyvezető igazgatója

Mester Tamás

a Budapesti Zsidó Hitközség

elnöke

Radnóti Zoltán főrabbi

a Budapesti Zsidó Hitközség

Rabbiságának igazgatója

Nemzeti ünnepünk alkalmából Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes Darvas Istvánt, az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem főtitkárát a Magyar Érdemrend lovagkeresztjével tüntette ki

9 770 133 350 099 230 16

Együttműködés a Mazsihisz és washingtoni intézmények között

Mint korábban beszámoltunk róla: hivatalos látogatást tett Washingtonban dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke, aki többek között találkozott az USA képviselőházának elnökével, Kevin Owen McCarthyval. Az alábbiakban programjának további eseményeiről lesz szó: a holokauszt-emlékmúzeumban és a külügymisztériumban lezajlott tárgyalásairól, valamint a dr. Katrina Lantos Swett-tel, a Tom Lantos Alapítvány elnökével folytatott megbeszélésről.

A Mazsihisz elnöke washingtoni útja során megbeszélést folytatott Mark B. Levinnel, az NCSEJ (National Coalition Supporting Eurasian Jewry – Eurázsiai Zsidóságot Támogató Nemzeti Koalíció) vezetőjével. A találkozón kiderült, hogy Levin tisztában van a magyar zsidóság történetével, és nagyra értékeli a Mazsihisz elnökének látogatását. Megállapodtak, hogy az NCSEJ vezetője eleget tesz Grósz Andor meghívásának és Budapestre látogat az idei nagy őszi ünnepek után. Utazásának célja a magyar zsidó vezetőkkel való tanácskozás, valamint a zsidó iskolák, kórházak és egyéb, a BZSH és a Mazsihisz tulajdonában lévő intézmények megtérítése lesz.

Dr. Grósz Andor ellátogatott a holokauszt-emlékmúzeumba is, ahol Zachary Paul Levine, a kurátori osztály vezetője fogadta, aki a közép-kelet-európai régió, s azon belül a magyarországi zsidóság ügyeivel foglalkozik. Az osztályvezető a megbeszélesen kezdeményezte, hogy a washingtoni holokauszt-emlékmúzeum a jövőben komolyabb és intenzívebb kapcsolat alakítsa ki a budapesti Páva utcai Holokauszt Dokumentációs Központtal és Emlékgyűjteménnyel, valamint a Mazsihisszel. A washingtoni múzeum örömmel fogad fiatal történészeket és holokausztutatókat a Páva utcai központból, és a Mazsihisz részéről is. Ebben a témaiban a két vezető közvetlen munkakapcsolatot alakít ki a magyar kutatók utazásának és ottani munkájának

Zachary Paul Levine és a Mazsihisz elnöke

elősegítésére. Zachary Paul Levine elmondta: megtisztelőnek tartja, hogy a Mazsihisz elnöke ellátogatott hozzájuk, mert fontos, hogy Európa egyik legnagyobb zsidó közössége a Mazsihisz révén a lehető legnagyobb elismerésben és megismerésben részesüljön.

A holokauszt 80. évfordulójára való készülés jegyében szó esett arról, hogy amerikai részről komoly dokumentációs anyagot állítanak össze, amelyről elsőként a Mazsihisszel szeretnének koordinálni.

Dr. Grósz Andor meghívta Budapestre Zachary Paul Levine-t is, aki a meghívást elfogadta, az időpontról később egyeztetnek.

Washingtoni útján dr. Grósz Andor találkozott Tracy Perrellivel, a külügymisztérium holokausztal foglalkozó hivatalvezető tanácsadójával és Ellen Germainnel, a tárca holokausztkérésékkal foglalkozó különmegbízottjával.

A megbeszélésen a jövőbeni együttműködésről esett szó, s elhangzott az is, hogy a tárca két szisztemája – a Mazsihisz meghívását elfogadva – az eddigi tervek szerint ellátogat Budapestre a 80. évforduló alkalmából.

A külügymisztériumban dr. Grósz Andor tárgyalást folytatott Aaron J. Keyakkel, az antiszemitizmus elleni küzdelem különmegbízott-helyettesével is. Keyak felsorolta azokat a közös pontokat, témakö-

röket, amelyekben az antiszemitizmus ellen létrehozott osztály együtt tud működni a Mazsihisszel. Kifejezte reményét, hogy ezt a találkozót még több megbeszélés követi, s kitért arra, hogy mélyebben szeretne megismerkedni a magyar zsidóság helyzetével.

Dr. Grósz Andor megbeszélésén vett részt Tom Lantos (1928–2008) magyar származású amerikai kongresszusi képviselő lányával, dr. Katrina Lantos Swett-tel, a Tom Lantos Alapítvány (Lantos Foundation for Human Rights & Justice) elnökével. Áttekintették a Mazsihisz helyzetét, szerepét Magyarországon, és egyetértettek abban, hogy kizárolag a Mazsihisz képviselheti a mai magyar neológ zsidóság érdekeit.

A magyarul kiváolan beszélő Swett asszony meghívta a Mazsihisz elnökét egy újabb amerikai látogatásra, amelynek során dr. Grósz Andor közelebbről megismerkedhet az alapítvány tevékenységével. Hozzáttette: jövőre örömmel venne részt a holokauszt 80. évfordulójára szervezett Mazsihisz-megemlékezésen.

Takács Szabolcs, Magyarország washingtoni nagykövete a rezidenciáján látta vendégül a Mazsihisz elnökét és dr. Hersch Tamás vezetőségi tagot.

E fönt említett megbeszélések kitűnő lehetőséget nyújtottak arra, hogy a Mazsihisz és az említett intézmények, osztályok, szervezetek között szorosabb együttműködés alakuljon ki. Dr. Grósz Andor látogatása hozzájárult ahhoz, hogy a mintegy 150 éves magyar neológ zsidóságot egyedülüként képviselő Mazsihisz ismertebb legyen az Egyesült Államok különböző intézményeiben, hivatalaiban.

(Dr. Hersch Tamás beszámolója alapján)

Könyv jelent meg a Frankel-zsinagóról

Augusztus 8-án ünnepelte fennállásának százharmincötödik évét a BZSH budai ékköve, a Frankel-zsinagóga.

Bár nem erre az alkalomra íródott, de éppen a zsinagóga 135. születésnapján került ki a nyomdából egy új könyv, amely önéletrajzi és helytörténeti tartalmával egyaránt emléket állít a Frankel Leó út 49. szám alatti épület martírjainak, a zsinagógának és az egykori Budai Zsidó Hitközségnak.

Az ide születni című könyv Elbert Márta, a Magyar Filmgyártó Vállalat körából munkatársa és Goldberger Tamás író, orvos munkájának köszönhető, a kiadást az „Alapítvány a zsidó jövőért” támogatta.

Az alapítvány kuratóriumának elnöke többek között Mester Tamás, a BZSH elnöke, a Mazsihisz alelnöke írta az előszót, amelyben felhívja a leendő olvasók figyelmét egy mesebeli bel-budai házra, amelynek „szíve” egy zsinagógát rejti.

A számos képpel illusztrált, eredeti dokumentumokat is tartalmazó könyv bemutatójára előreláthatólag 2023 októberében kerül sor.

Elkészült a Dohány-körzet saját hétköznapi imakönyve

Hosszas előkészítő munka után elkészült a Dohány utcai templomkörzet saját hétköznapi imakönyve – jelentette be dr. Frölich Róbert országos főrabbi, a Dohány utcai zsinagoga rabbija. A szép kiállítású könyv szövegének magyar fordítása az ő érdeme.

Az országos főrabbi a Facebook-oldalon jelentette be, hogy hosszú idő és hosszas előkészítő munka után elkészült a Dohány utcai templomkörzet saját hétköznapi imakönyve.

Mint azt dr. Frölich Róbert érdeklődésünkre elmondta, a könyv szövegétől a maga fordította, a szerkesztés Frölich Benjamín érdeme, mik a grafikai munka és a nyomda előkészítés Kállai Dávid tehetségét dicséri.

Mentő A Szeretetkórház közleménye

Az elmúlt évek fejlesztéseinek köszönhetően kórházunk rendelkezik egy minden igényt kielégítően felszerelt mentőautóval (és rutinos, jól képzett dolgozókkal), melyet többféle módon is használni tudunk.

Természetesen jelenlegi és leendő betegeink rendelkezésére állunk, hogy megkönnyítsük a bejutást és a hazamenetelt, függetlenül attól, hogy Budapesten vagy az ország más részében tartózkodnak, otthonról vagy más intézményből érkeznek. Ezt a szolgáltatást téritési díj ellenében vehetik igénybe.

Kollégáink a lehetőségekhez mérten megpróbálják figyelembe venni a betegek és a hozzájárulók kívánságait, hogy minél kevesebb felesleges várakozással terheljük őket.

Nagy hangsúlyt helyezünk arra, hogy a szállítás minél kevesebb kényelmetlenséggel, fájdalommal járjon, ebben segítségünk van a megfelelő felszerelés, illetve kollégáink szakmai tudása, gyakorlata is.

Amennyiben kórházban tartózkodásuk alatt más intézményben elvégzendő vizsgálat válik szükségesse, szintén saját eszközeinkkel tudjuk megoldani a szállítást, a lehető legkisebbre csökkentve a váratkozású időt.

A szállítás során minden alkalommal a beteg állapotának, ellátási igényének megfelelő képzettségi szakemberek teljesítenek szolgálatot az autón. Amennyiben indokolt, súrgósségi ellátásban jártas szakorvos kíséri a beteget.

A szállítási feladatokon felül (szintén téritési díj ellenében) a közösség rendelkezésére állunk akkor is, ha rendezvények egészségügyi biztosításában kérnek segítséget. Arra biztatjuk az ilyen események szervezőit, keressenek bátran mincket, hogy egyeztetni tudjunk.

Ugyancsak itt tudnak egyeztetni a téritési díj összegéről, mely függ a megtett távolságtól, illetve attól, hogy a szállítandó beteg milyen színvonalú ellátást igényel a transzport során.

A Duna-parti Cipőknél pозolt egy nő a kamera előtt

Egyesek egy jól beállított képert minden megtennének. Kiakadtak a kommentelők.

Felháborodtak a kommentelők a

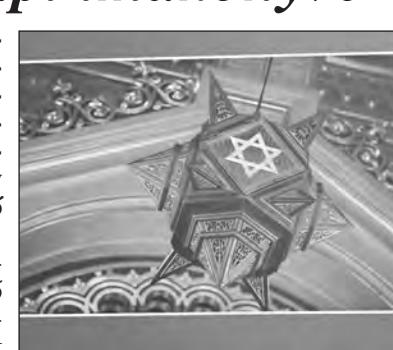
Nem bírt magával a Budapestre látogató turista

tudatlan turistákon, akik a budapesti Cipők a Duna-parton holokauszt-emlékműnél pözoltak. Egy nő a cipőkre állt, mikor ilye igyekezett „a lehető legtökéletesebb” beállítást csinálni – írta meg a ripost.hu nyomán a Kibic. Mint ismert, a szoborcsoport a folyóba lőtt zsidó áldozatok tiszteletére készült.

A Redditen többen is feltették a kérdést, vajon nem gondolkodott el a pár azon, mi okból lehetnek bronzcipők a Duna-parton? Vagy ha már eddig nem jutottak el, miért nem olvasták el a feliratot, amely magyarul, angolul és héberül is fel van tüntetve?

„Ott pözolatnak anélkül, hogy fogalmuk lenne arról, mi is ez. Ez nagyon ijesztő” – írta az egyikük.

A nyilasok néha cipőfűzővel kötöttek össze zsidó áldozataikat, gyerkekkel, nőkkel, férfiakkal egyaránt. Majd egyet közülük lelőttek, a többiek pedig tehetetlenül zuhantak a testtel a Dunába. A gyerekek általában azonnali meghaltak a jéghideg vízben, ám azokat a felnőtteket, akik még lelegették, a nyilasok lövészgyakorlatra használták.

Hétköznapi imakönyv
a Dohány utcai Zsinagóga liturgiája szerint

סידור שמחה אברהם

למי חיל

Fotó: dr. Frölich Róbert/Facebook

135 éves a Frankel-zsinagóga

Fotó: Mazsihisz.hu

A mai magyar neológ zsidóság egyik legaktívabb és legnépszerűbb közössége a Frankel Leó úti zsinagógákról, a Mazsihisz részéről is. Ebben a témaiban a két vezető közvetlen munkakapcsolatot alakít ki a magyar kutatók utazásának és ottani munkájának

Az zsinagóga helyén korábban is állott egy több mint 100 éves imaház, ennek a telkére került az új épület, amely jelenleg is eredeti funkciójának megfelelően, a Budapesti Zsidó Hitközség egisze alatt működik. A tervezést az a Fellner Sándor jegyezte, aki nevéhez egyebek mellett olyan létesítmények kötődnek, mint az egykori Pénzügyminisztérium a Várból, az Igazságügyi Minisztérium a Markó utcában, valamint a már elpusztult Ritz Szálló.

A 400 ember befogadására készült, 21,5 x 19 méteres külső méretű, 8 méter magas imaház francia gótikus stílusban épült, nagyon finom részletekkel. Fellner Sándor ugyanis a zsidó származású és vallású építészek első olyan nemzedékéhez tartozott, amelynek tagjai szerint a zsinagógát nem kell sajátos stílusjegyekkel megkülönböztetni, és az ima házának megfoglalásához az egyetemes vallásos érzület létrehozta gótikus formák a legmegfelelőbbek.

Az épület eredetileg önmagában állt, a hitközségi helyiségek és a vágoda a szomszédos telkek földszintes házaiban kaptak helyet. 1928-ban Jakab Dezső és Soós Aladár tervezte nyomán hatemeletes, függőfolyosós bérházat építettek köré. Ez a Duna felőli homlokzaton közrefogja a zsinagóga félgyalogságú szentélyét, amelyet kőtábla- és menórámotívum, valamint Dávidcsermák díszítésekkel. A zsinagóga bejáratát az utca felől vasráccsal el-látott, árkádos kapualjon át lehet megközelíteni.

E m l é k o l d a l

A nap, amikor majdnem sikerült megölni Hitlert

Mostani megemlékezésünk rendhagyó, hiszen nem egy olyan zsidó emberre emlékezünk, aki öregbítette a zsidóság hírnevét, hanem egy olyan nem zsidó hősre, ainek végül semmit sem sikerült elérnie. Mégis megérdemli, hogy megemlékezzünk róla, hiszen kivételesen bátor ember volt. Claus Schenk von Stauffenberg ezredesről van szó, aki 1944-ben megpróbálta megölni Hitlert. A merénylet sajnos nem sikerült, és másnap a hős gróf már nem élt.

Claus von Stauffenberg Dél-Németország legrégebbi és legelőkelőbb, katolikus, arisztokrata családjában született 1907-ben. Tehetséges katonaként szolgált, majd a berlini Katonai Akadémiára került, ahol vezérkari képzést kapott 1938-ig.

1943-ban a 10. páncéloshadosztályhoz vezényelték, amelynek Erwin Rommel tábornok visszavonulását kellett volna fedeznie Észak-Afrikában. 1943. április 7-én Tunéziában a kocsija aknára futott, és az ezredes súlyosan megsebesült. Elvesztette bal szemét, jobb kezét, és két ujját a bal kezén. Három hónapot töltött kórházban Münchenben. Felépülését követően a berlini Tábornoki Irodába került vezető beosztottként.

1943 tavaszától már a Hitler elleni küzdelem meghatározó tényezőjévé és a katonai ellenállás központi személyiségevé vált, ugyanis eltávolodott a nemzetiszocialisták antiszemita színvonalától, szembesült a német politika kelet-európai következményeivel, fel tudta becsülni a kárt, amit Hitler háborúja okozott Németországnak.

A Führer meggylakásának terve 1944. július 1-jén lépett a végső szakasza, amikor von Stauffenberget ki-nevezték Friedrich Fromm tábornokat a tartalékos erők vezérkari főnökévé. Fromm köztes pozíciót foglalt el az összeesküvők és Hitler köre között, ugyanis nem csatlakozott az előlállókhöz, ugyanakkor mégsem árulta be őket a Gestapónak, inkább kivárt.

A puccsisták névsora ekkor már rendkívül hosszú volt: a vezetők köre maga mellett tudhatta a tartalékos erők tisztkarának java részét, Günther von Kluge és Erwin Rommel tábornokok révén elsőrangú kapcsolatokkal rendelkeztek Franciaországban is – a Valkűr-hadművelet során nekik kellett volna fegyverszünetet kötni a szövetségesekkel –, sejtjeik pedig a birodalom szinte minden jelentős városában jelen voltak.

1944. július 20-án személyesen von Stauffenberg helyezett el egy táskába rejtegett pokolgépet Hitler egyik kelet-poroszországi (ma: Lengyelország) főhadiszállásának barakkjában, majd elhagyta a helyiséget. Hitlernek sajnos öriási szerencséje volt, ugyanis Heinz Brandt ezredes, aki közvetlenül mellette állt, többször belebotlott a táskába, és azt a tömör, súlyos tárgyalóasztal egyik lába mögé tolta. Ráadásul Hitler a 12 óra 42 perckor bekövetkezett robbanás előtt még el is lépett az asztaltól.

A detonáció következtében négyen vesztették életüket, de miután a bomba egy szűk térből – ráadásul az említett asztal alatt – lépett működésbe, a több ség életben maradt. Közrejátszott Hitler megmenekülésében az is, hogy aznap rekkenő forráság volt, emiatt a barakk összes ablakát kinyitották a jobb szelőzés érdekében, ami ugyancsak csökkentette a detonáció erejét.

Von Stauffenberg délután négy óra után érkezett meg a berlini Bendlerblockba, az innen kiinduló hívások nyomán aztán a harmadik birodalom főbb központjaiban a beavatott tisztek őrizetbe vették az SS és a tartományok vezetőit, miközben kiáltványban közölték Hitler halálhíréit. Mivel az este során kiderült, hogy a diktátor mégis túlélte a merényletet, a bizonytalanok egyre-másra kezdték kihátrálni von Stauffenbergék mögül. Az idáig semleges Fromm várhatlanul szembefordult az összeesküvőkkel.

A megtorló akcióban több mint 5000 embert tartóztattak le, és 200-at ki is végeztek. Stauffenberget és három társát (Friedrich Olbricht tábornokot, Albrecht Mertz von Quirnheim ezredest, Werner von Haeften főhadnagyot) még a merénylet napjának éjjelén agyonlőttek.

Mivel gyanúsnak találták, később kivégezték Fromm tábornokot is, holott annak érdekében, hogy mentse a bőrét, ő maga végeztette ki Stauffenberget és említett társait a sikertelen merénylet után, amelyről ő is tudomással bírt.

(Forrás: Wikipédia; Rubicon – Tarján M. Tamás)

A Tóra a dohányzás ellen

„Aki dohányzik, az olybá vétetik, mint aki emberölést követ el – elsősorban saját maga ellen” – mondotta Mordechaj Halpern, az *Orvostudomány a halacha alapján* szervezet alapítójára egy tudományos értekezleten, amelyen orvosi-etikai kérdéseket vitattak meg orvosok, tudósok és rabbik, többek közt a dohányzás ellenélyes és így tilalmas voltáról.

Halpern rabbi előadásában kiemelte, hogy a dohányzás impotenciát és rákot okozhat, majd két neves halachatekintélyt idézett, akik az utóbbi évszázadban tevékenykedtek, és mindenkor úgy vélekedtek, hogy a dohányzást maga a Tóra tiltja, mivel az emberölést okozhat. Az egyik, Avigdor Nebenzahl, a jeruzsálemi óváros zsidó negyedének rabbija megengedi a szombatszegést, ha arról van szó, hogy ezzel meg lehet menteni egy embert a dohányzástól, mivel az *pikuach nefes* (életmentés).

A másik, még ismertebb rabbitekintély a néhai Slomó Z. Auerbach, aki azt írta, hogy ha valaki ismeri a legújabb kutatások eredményét, amelyek szerint a dohányzás emberölésnek számít (elsősorban maga a dohányzó ellen, de a környezete ellen is), és mégis dohányzik, akkor az illető diszkvalifikálja magát, és tanúvallomása elfogadhatatlan (a zsidó törvény több ilyen kategóriát ismer: aki szerencsétlen, fogadásból él stb.).

A. S.

SZILÁGYI GYÖRGY Dakota-Deutsch és Winnetou-Weinberger

Zsidó indiánok

Áldom a sorsot, hogy 18 éves koromban a vurstliiban találkozhattam az akkor 51 éves zsidó indiánnal, *Winnetou-Weinberger Samuval*, aki a 19. sz. vége felé tagja volt annak a rezbróúr társulatnak, melyet az Állatkert élelmes igazgatója Arizonából szerződtetett a Városligetbe, hogy növelje a látogatók ijesztő mértékben visszaesett érdeklődését. Az indiánok magukkal hozták asszonyaiat is, jelenlétéük azonban hamarosan családi bonyodalmaikhoz vezetett. Az egyik nő, *Tarka Lepke* ugyanis szemet vetett *Sólyomszemű Bivaly* tetovált tomahawkjára. Féltékeny, részes férje, *Aranuyj*, aki nem rendelkezett tetovált tomahakkal, elkeseredésben *Manitou* istenhez fohászkodott, hogy haragua sújtson le a konkurencia tomahawkjára, és tovább vedelte a tüzes vizet. Ám Manitou nem hallgatta meg kérését, ezért erős felindulásában meg-skalpolta Sólyomszeműt, aki még annyi ideje, hogy lándzsájával az örök vadászmézeikre küldje támadóját. Tarka Lepke bánatában toteme hívta elhunyt férjét, de a hívatásra Aranuyj nem jelentkezett, mivel az örök vadászmézeikön tovább folytatta az eredménytelen vetélkedőt a megskalpolt Sólyomszeművel. A magára maradt Tarka Lepke kilépett a társulatból, Pesten telepedett le, és skalpszonló nyitott a Belvárosban, ahol kezdetben parókát készített feltűnő kopaszodó hölggyek részére. Később női kalapokat is árult, ezért üzleti cégeiről meg-toldotta egy a-betűvel, és „skalapszonként” hirdette vállalkozását.

Az Állatkert igazgatójának a két elhunyt indiánt sürgősen pótoltnia kellett újabb indiánokkal. Mivel Arizona messze esik a Városligettől, a közelí Szövetség utcából szerződtetett két munkanéküli zsidót, *Deutsch Salamon* és *Weinberger Samu*. A harmadik ajánlkozót, *Kohn Oszkár* elutasította, mert túlságosan alacsony termetűnek találta, pedig a plakátokon jól mutatott volna az utolsó *Mohikohn* fellépését hirdetni. De a közönség hamar rájött volna, hogy nem valódi indián, hanem valódi zsidó. Végül Deutschot és Weinbergert sorozta be az indiánok közé. A két hőchem rachmónesz vette a lapot. Dakota-Deutsch és Winnetou-Weinberger arcára barna púdert kentek, vállig éró parókát és sastollakkal ékesített indián fejdíszeket. Nyílvesszőkkel körbenyít-

lazták deszkához kötözött barát-nőket, akik hűségesen követték őket a vurstliiba. Késeket hajigáltak a rémült asszonyok feje köré, púrimkor pedig tomahawkot. Hiába ostromolták őket az egzotikumokra kíváncsi nők. Az igazgató szigorú parancsára elutasították közeledésüköt, nehogy egy gyöngé pillanatukban kiderüljön, hogy körül vannak metélve. Az igazi indiánok szívesen fogadták érkezésüket. Kivátképp a törzsfőnök, *Szilaj Buzogány* kísérte meleg érdeklődéssel a két szíű fiú minden lépéset, de a melegszívű törzsfőnökről mindenki tudta, hogy a nők hidegen hagyják. Deutsch és Weinberger nem volt könnyű helyzetben, hogy el tudják hárítani Szilaj Buzogány rágászkodó szeretetét.

Weinberger bácsi azt is elmesélte, milyen megrázókatás érte későbbálás közben. Egy kalórommal légy repült az orrára, s amikor önkéntelenül odakapott, a kés már kirepült a kezéből, és levágta a barátnője egyik fülét. Az állatorvos segített elállítani a vérzést, és bekötötte a sebet. A nő toporzékolt.

– Nem csinálom tovább, Samu!

Már csak egy fülem maradt, mint Van Goghnak, szeretnék megtartani! Fél füllel hallottam, hogy aki nem mind a két fülét levágják, elveszti a hallását!

– Elég, ha minden látsz, Boriska!

– De ha kiütök a szemem, látni sem fogok!

– Beethoven süket volt, mégis tudott zongorázni!

– Neki nincsen zongoránk!

– Ne félj, olyan a szemem, mint a bagolynak. Sötében is látok!

– De most nappal van!

– Na és! Nyugodj meg, egy késessel nem lehet egyszerre két szemet kiütni!

– És mihez kezdjek, ha fél szemű leszek?

– Bem apó fél szemmel győzött a piszi csatában!

– Le akarnál kaszabolni, Samu, mint Ábrahám Izsákat?

– Ők nem voltak indiánok!

– Miért, mi azok vagyunk?!

Weinberger felsőhajtott: – Másnap kirúgtak bennünket. A barátnőm pokoli botránnyal csinált. A közönségezhet fordult segítségről. Mintha tegnap történt volna, úgy emlékszem rá, mi ket kibált.

– Ember! Nem esik meg a szívek rajtam? Hagyjátok, hogy betelj-sülbön a turáni átok? Nem segít magyar a magyarnak! Tényleg azt hiszik, hogy indiánok vagyunk? Frászt!

A társamat Weinberger Samunak hívják, engem meg Nikkelfinger Boriskának! Lehet valaki indián ilyen névvel? Szabadítson már ki valaki a kötelekből! Nem akarom megvárni, amíg Bárczi Benő sorsára jut!

– Utána mi történt? – kérdeztem Weinbergertől, aki így folytatta. – Odalépett Boriskához egy férfi. Előhúzott egy konyhakést a zsebéből.

– Én kiszabadítom, nagysád. – Hát van még magyar virtus?! – Ezt a kést önvédelemből hordom magammal. Nem fogja elhinni, de öt méterről beleterefálok akárkibe! Megmutassam?

– Ne hadonásszon vele, inkább vágja el a kötelet!

– Máris. Egy nyisszantás, és kegyed újra szabad, minél egy vadló!

– Maga lónak néz engem?

– Ne tessék félreérteni, ez a foglalkozásom. Vadlóbeeresztő vagyok.

– Hogyan háláljam meg, hogy kiszabadított? Van kancája?

– Még nőtlen vagyok.

– Akkor vigyen magával. Főzök, mosok, vasalok...

– És a férje?

– Nem a férjem, csak az élettársam. Különben is hónapok óta terhes.

– Az lehetetlen.

– Számonra terhes...

– Szóval így történt – mondta Weinberger bácsi. – Később kitört az első világháború, Dakota-Deutschot behívta katonának. Gorlicénél esett el. Megbotlott egy utcaköben, és ellesett. Egy orosz nő, bizonyos Lidia Csupászka segített rajta. Hazavitte, és addig ápolta, amíg Deutsch feleségül nem vette. Többé nem láttam őt.

– Hogyan élte túl a háborút?

– Ebben a jelmezben. Magának adom emlékebe ezt a fiatalkori képeimet. Egy körúti bérház óvhelyén húztam meg magam mint süketnéma indián. Jelbeszéddel mutogattam a nyilengereknek, hogy elvessztem az irataimat. Körülöhögtek. A lakók istápoltak, azt hitték, jó pontot szereznek maguknak egy amerikai indián megmentésével.

– És amikor bejöttek az oroszok?

– Akkor már nem voltam indián, csak zsidó.

Mélyen a szemembe nézett.

– Amin itt keresztülmtem, nem kívánom, csak az ellenségemnek. Higgye el, fiam, szívesebben lettem volna rézbőrű indián Arizonában egy wigwamban, mint sápadt arcú zsidó Pesten...

Féner Tamás fotóművész fotójával gazdagodott a berettyóújfalu Zsinagóga Kultúrtér állandó kiállítása, mely Konrád Györgyöt ábrázolja – tájékoztatott közösségi oldalon Muraközi István polgármester. A képet L. Ritók Nőra adta át a városvezetőnek. (HAON)

ZSIDÓ VILÁGHÍRADO

Nagy-Britannia

A Csatorna-szigetekhez tartozó, a francia partuktól tizenöt kilométerre fekvő, nyolc négyzetkilométer kiterjedésű Alderney szigeten a nácik a második világháború idején koncentrációstáborokat létesítettek. Ez volt a csatornáövezet egyetlen része, amely német megszállás alá került. Az ide hurcolt foglyok többsége a Szovjetunióból származott, de zsidók, észak-afrikaiak és spanyol közöttársaságik is kerültek a szigetre, akik rabszolgaként az Atlanti falat építették. Alderney-n egy átmeneti tábor is működött, ahonnan a francia zsidókat előbb a Páris mellett Drancyba hurcolták, majd Auschwitza deportálták.

Hivatalosan csak nyolc zsidó halálát ismerik el. A mai napig viták folynak az áldozatok számáról, ami valószínűleg 700-800 körül lehet. A legújabb kutatások szerint a megsszállók mintegy ezer rabot tömegsírokban égették el.

Margaret Hodge munkáspárti képviselő kijelentette, „eljött az ideje, hogy a kormány és a helyi hatóságok szembenézzék azzal a borzalommal, ami brit földön történt”.

A sziget történetéhez tartozik, hogy a német helyőrség csak nyolc nappal az európai harrok befejezése után, 1945. május 16-án adta meg magát.

Spanyolország

A Spanyol-Zsidó Alapítvány szervezésében megkezdődtek a madridi zsidó múzeum létesítésének előkészületei. David Hatchwell, az alapítvány elnöke elmondta, hogy a múzeum az előkelő Salamanca negyedben fog megnyílni. A kétézer négyzetméteres épületet évi 720 ezer dollártól a Metro vállalattól bérlik, és már előre kifizettek húsz év bérleti díjat. Szakértők a belső terek kialakításának és berendezésének költségeit 20 millió dollárra becsülük. A múzeum fő célja az lesz, hogy bemutassa a szefárd örökséget és annak a spanyol kultúrára és az egész spanyol nyelvű világra gyakorolt hatását.

Egy genetikai felmérés szerint az íberiában lakosság mintegy 20 százaléka szefárd eredetű. A szervezők a projekt megvalósításához nem kívánnak állami támogatást igénybe venni, a finanszírozást adományokból akarják megoldani. Hatchwell kijelentette, „elképzelhetetlen, hogy Spanyolországban, amely a zsidó kultúra és filozófia egyik bölcsője, ne legyen egy reprezentatív zsidó múzeum”.

A zsidó élet kialakulását akadályozta az 1492-től a 19. századig tartó inkvizíció és az 1975-ben megbuktató diktatúra. A Franco-rendszer összeomlása után nyílhattak csak új zsinagógák és zsidó iskolák.

Az inkvizíció előtt 250 ezer hittestvérünk élt az országban, jelenleg mintegy 40 ezren vannak.

Mexikó

Augusztus elején a Latin-amerikai Rabbinitus Fórum létrehozása céljából tanácskozást tartottak Buenos Airesben, amelyen kilenc ország több mint harminc, különböző ortodox áramlatohoz tartozó vezetője vett részt. A megbeszélést támogatta az Argentin Köztársaság Legfelsőbb Rabbinátusa és az Európai Rabbik Konferenciája is. Az értekezlet egybeesett David Lau izraeli főrabbi mexikói látogatásával.

A tanácskozás megszervezésének gondolata Eliahu Hamra argentin rabbítől származik, aki az új kihívások miatt fontosnak tartja a rendszerez tapasztalatcerét és a régió rabbijainak állandó részvételét biztosító fórum megeremtését. A szervezők legfontosabb célja a zsidó élet

Nagy-Britannia. Az Alderney szigeten koncentrációs táborokat is létesítettek

Spanyolország. Hatchwell: előkelő helyre előkelő múzeumot

megőrzése és erősítése a régió országaiban. A részvétők közös nyilatkozatot írtak alá. A fórum tanácskozásairól a jövőben más országokban is sor kerülhet.

Belarusz

Szülőhelyén, az egykor Lengyelországhoz tartozó Visnyeva városkában megemlékeztek Simon Peresz volt izraeli miniszterelnök születésének 100. évfordulójáról: emléktáblát avattak és felújították az eredetileg Perskinek nevezett család házát is. Peresz szüleinevel együtt 1934-ben vándorolt ki Izraelbe. Az ünnepségen beszédét mondott Ivan Markevics, a miniszki régió tanácsának alelnöke, Oleg Rogatkinov, a Belarusz Zsidók Szövetségének elnöke és Cvi Márkin izraeli ügyvivő. A felújított temetőben lévő emlékműnél Saul Hobabo rabbi mondta el a kádist.

A zsidó élet kialakulását akadályozta az 1492-től a 19. századig tartó inkvizíció és az 1975-ben megbuktató diktatúra. A Franco-rendszer összeomlása után nyílhattak csak új zsinagógák és zsidó iskolák.

Az inkvizíció előtt 250 ezer hittestvérünk élt az országban, jelenleg mintegy 40 ezren vannak.

Mexikó. Eliahu Hamra rabbi a régió rabbijainak részvételét biztosító fórumot szervezne

Belarusz. Simon Peresz szülőháza Visnyevában

Peresz mellett Josua Rabinovic korábbi izraeli pénzügyminiszter, Tel-Aviv volt polgármestere és Nachum Goldman, a Zsidó Világkongresszus alapító elnöke is Visnyevában született.

A 20. század elején a város lakosságának 70 százaléka zsidó volt. A német megszállás után a nácik a he-

lyi zsidókat gettóba zárták, és 1100 embert 1942 októberében a zsinagógról élve elégették. A meggyilkoltak között volt Simon Peresz nagyapja is.

Hittestvéreink száma Belaruszban napjainkban 20-30 ezerre tehető.

Kovács

Mártír-istentiszteletek

Nagykörös

A zsinagóágban Rosenfeld Dániel gyászimája után prof. dr. Róna Tamás, a Mazsihisz Rabbitestületének elnöke üdvözölte a jelenlévőket, köztük dr. Körtvélyesi Attila alpolgármestert, Szabó Gábor református lelkészét, dr. Feldmájer Pétert, a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnökét és Feldmájer Sándort hitközségi elnököt. Ezután idézte a Talmudból a három dolgot, amit néznünk kell: az első a kezek alkotása, a második a lábak, amelyek megtartanak bennünket, a harmadik az út, amin járunk.

Fontos visszatekintenünk arra is, eleink hogyan építették a hitközséget és szeretett városukat, Nagyköröst, tette hozzá, majd beszél arról, a helyi zsidóság miként járult hozzá a fejlődéshez és hogyan segítette az ott élő embereket.

Elmondta, hogy 1944-ben a 471 hitközségi tagból 430-at deportáltak. Szolt a Világ Igazairól is, aik segítettek az embermentésben, és aik között nagykörösiek is voltak, emléktüket fa őrzi a jeruzsálemi Ján Vásámban.

Hivatkozott Hillére, aki arra kérdésre, hogyan mondának el a zsidó tanítás lényegét annyi idő alatt, ameddig egy lábon tud állni valaki, azt felelte, hogy így: ne kívánj olyat másnak, amit magadnak sem kívánnál. Ezt az ősi tanítást fedte el a sötétség 1944-ben, amikor olyan dolgokat tettek az emberek, amiknek soha nem lett volna szabad megötörniük. Idézte Szabó Magdát, aki azt írta: Sohasem enyhülhetünk meg, minden emlékezünk kell a halottakra.

Dróséjár Róna Tamás imával zárta.

A községi kádismondás után Feldmájer Péter köszönte meg, hogy eljöttek a helyi körök kívül Budapestről, Belgrádból, Skopjéból és Izraelből is, hogy megemlékezzenek az elpusztítottakról.

Cegléd

Idén újra az egykori nagyzsinagóga mögött álló kis imaházban tartották a gyászistentiszteletet. A járvány kitörése óta eddig erre nem volt lehetőség, ezért a megemlékezéseket szabadtérben, a temetőben rendezték. Most a szervezők úgy ítélték meg, hogy a közegészségügyi helyzet már megengedi a régi szokások tiszteletben tartását.

Dr. Steiner András, a helyi közösségi vezetője üdvözölte a jelenlévőket, köztük Földi László országgyűlési képviselőt, dr. Csáky András polgármestert, dr. Feldmájer Pétert, a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnökét, Berman Dávid szolnoki és Feldmájer Sándor nagykörösi hitközségi elnököt, valamint Heisler Andrászt, a Mazsihisz korábbi elnökét.

Rosenfeld Dániel gyászimája után dr. Róna Tamás, a Mazsihisz Rabbitestületének elnöke Zechájá Próféta szavait idézte: Ne fegyverrel, ne erőszakkal, hanem az én szellememmel küzdjetek. Elmondta, hogy ezt kell

szem előtt tartanunk, amikor megemlékezünk arról a több száz ceglédi polgárról, akiket összegyűjtötték, gettóbá zártak, majd kegyetlenül meggyilkoltak, vagyis az emlékezésnek az Örökkelvaló nevében kell történnie.

Külön kiemelte, hogy a nagyzsinagóga tórafüggönyén Ochel Jakob, az Jakob sátra felirat szerepel, vagyis a zsinagóga nem más, mint a békés sátra, az a hely, ahol a békét kell hirdetnünk, bármilyen szörnyűségek történtek is a múltban.

Felidézte, hogy az itt élő zsidó emberek a város polgárai köré több mint egy évszázadig hogyan járultak hozzá a szülőföldjük gazdagításához és fejlesztéséhez, de minden nem állította meg a gyilkos gépezetet.

Rosenfeld Dániel először magyarul olvasta fel a Kép málé ráchámim szöveget, majd a hagyományos dallamon héberül recitálta, végül a mártírhálált haltak emlékére megfújta a sófárt.

A gyászistentisztelet a jelenlévők közös kádisával ért véget.

IZRAELI

SZÍNES

A lakosság 28 százaléka fontolatja az ország elhagyását

Egy felmérés szerint a megkérdezetteknek több mint a fele polgárháborútól tart.

A felmérés, amelyet azután végeztek, hogy a parlament elfogadta a megszűti igazságügyi reformcsomag első törvényét, megállapította, hogy az izraeliek több mint negyede fontolatja az ország elhagyását, írja a Times of Israel nyomán a *Kibic*. A 13-as csatorna közvélemény-kutatása szerint a meg-

Az igazságügyi reform ellen tüntetők Jeruzsálemben

kérdezettek 28 százaléka fontolatja a külföldre költözést, 64 százalékuk nem, 8 százalékuk pedig bizonytalan.

Ez az eredmény annak hatását tükrözte, hogy a koalíció elfogadta a Legfelsőbb Bíróság jogköreit korlátozó törvényt a folyamatos tömegtüntetések, az igazságügyi, biztonsági, gazdasági és közéleti vezetők heves ellenállása, valamint a szolgálatból való kilépéssel fenyegető izraeli tartalékosok ezrei ellenére.

A felmérésben részt vevők több mint fele – 54 százaléka – azt mondta, hogy attól fél, az igazságszolgáltatás átalakítása árt Izrael biztonságának, 56 százalékuk pedig polgárháborútól tart.

Az összes megkérdezettnek minden össze 33 százaléka mondta azt, hogy hisz Benjámin Netanjahu állításának, miszerint kompromisszumot akar kötni az igazságügyi reformról szóló törvény többi részében, míg a miniszterelnök Likud pártjának szavazói közül 84 százalék felelte azt, hogy hisz neki.

Sámsont ábrázoló mozaik került elő egy zsinagógában

Az Észak-karolinai Egyetem professzora, Jodi Magness vezetésével egy szakemberekből és diákokból álló kutatócsoport látványos mozaikpanelt tárt fel az izraeli Alsó-Galileában található ókorai zsidó falu, Hukok késő római kori (i. sz. 400

jöttet. A koszorút kétoldalt bikafejre támaszkodó oroszlánok szegélyezik. Az egész táblát díszített keret veszi körül, amely más állatokat üldöző ragadozókat ábrázol.

Az idei nyári ásatások során a 2012-ben és 2013-ban megtalált mo-

körüli) zsinagógájában. A mozaik a padlót díszítő közvetlenül a főbejárat előtt.

A Magness által vezetett ásatás a főcsarnok déli végére összpontosított. Az újonnan felfedezett mozaik egy nagy táblából áll, amelynek közepein egy koszorúba foglalt rejtélyes héber felirat látható. Oldalt és a koszorú alatt egy arámi felirat sorolja fel a zsinagóga mozaikjait finanszírozó adományozók vagy az azokat készítő művészek neveit, kérve, hogy maradjon emlékezetünkben a

zaiklapok további részeit is feltárták, amelyek a Bírák könyvében említett Sámsont ábrázolják több jelenetben.

Az újonnan feltárt részeken egy filiszteus lovas és egy halott filiszteus katona látható, jellegzetes klasszikus arccal, számol be a leletekről a Phys.org nyomán a *Kibic*.

A régészek felfedezték, hogy a 14. század elején a zsinagógát átépítették és kibővítették. Ez nyilvánvalóan a Kairót és Damaszkusz összekötő új nemzetközi útvonal létesítésének hatására történt, amely Hukok mel-

lett haladt el. Az átépítésben az is közhajrászhatott, hogy a hagyomány szerint a közben volt Habakuk sírja, amely a késő középkori zsidó zarándoklatok egyik központi helyszínévé vált.

A 2022-es és 2023-as ásatások során egy hatalmas, kőből kirakott, kövezett udvar is előkerült, amelyet a zsinagógától keletre oszloporsz vas körül. A késő középkorban az udvar újrahasznosították, és egy masszív, boltozatos, ismeretlen funkciójú építményt emeltek rá.

Az ásatások utolsó évadának befejezésével a feltárt területet átadták az Izraeli Régészeti Hatóságnak és a Zsidó Nemzeti Alapnak, amelyek a helyszínt turisztikai látványosságként kívánják fejleszteni.

Búcsú

Anno Erec Jiszráelben a kibucokban teljes kommunizmus uralkodott.

Saját megtakarítás nem létezett. Ha valakinek szüksége volt pénzre, hogy utazást tegyen Izrael területén belül, bement a pénztárnak irodájába, ahol kapott annyit, amennyi kellett neki. Amikor hazaérkezett, a megmaradt összeget visszaadta a pénztárnoknak.

Mindenki dolgozott valamilyen munkahelyen. Voltak, akik kint dolgoztak, és a fizetésüket beszolgáltatták a pénztárnoknak.

A múlt század későbbi éveiben kezdték megváltozni a rendszer.

Manapság ha valaki olyan cégnél dolgozik, amelyik magas bevételt ér el, a munkahely a nyereség szerint fizeti dolgozóit.

A kommunizmus megszűnt. Kapitalista rendszer uralkodik. minden család otthon főz, és bankszámlát tart a közel városban. Ha valaki kint dolgozik, csak bizonyos százalékot szolgáltat be a pénztárnoknak, a többi az övé marad.

Singer Arje
Sydney

Új applikációval utazhatunk vissza az időben

Vajon hogyan nézett ki a jeruzsálemi Siratófal környéke kétezer ével ezelőtt? Most a helyszínen utazhatunk vissza a múltba egy ingyenes alkalmazással.

Új alkalmazást indított útjára az izraeli Western Wall Heritage Foundation és a miniszterelnöki hivatal, amelynek segítségével a MÁSODIK Templom idejébe térhethetek vissza a Siratófal előtt állók.

A MÁSODIK Templom a szárműzetből hazatérő júdeaiak fő szentélye volt, i. e. 515 előtt építették és i. e. 70 körül rombolták le a rómaiak. A Siratófal vagy más néven Nyugati Fal ennek a templomnak volt a része.

A Kotel AR elnevezésű applikáció felismeri, hogy mit néz a használója a mobiltelefon kameráján keresztül, és megjeleníti a Siratófalon a virtuális elemeket.

A Kotel a héber „ha-Kotel ha-Ma’aravi” szóból származik, ami a Siratófal megnevezése. Az ingyenes alkalmazás Android és Apple rendszeren is használható, angol és héber nyelven, írja a Reisreporter.de.

Új öntözőrendszer a növények igénye szerint

A csepegtető öntözés megfelelő és víztakarékos megoldásnak számít, ám ezt is lehet okosabban végezni a digitalizáció és az adatalapú technológia használatával. Egy izraeli fejlesztésű rendszer csak akkor adagol vizet a növényeknek, ha azok valóban igénylik a nedvességet. Az izraeli Agrinoze cég szerint a növények maguk tudják a leg pontosan, mennyi vízre van szükségük a fejlődésük bizonyos fázisaiban, ezért ezen a területen bátran lehet határozni a jelzéseikre.

Az AgrárUnió írta meg, hogy a szenzoros csepegtető öntözéssel működő rendszer megelőzi a túlzott, szükségtelen vízfogyasztást, miközben az észszerű felhasználás nem megy a terméshozam rovására. A precíziós öntözés általuk kitalált módja a műtrágya-felhasználásban is megtakarítást eredményez. Kukorica és dinnye esetében 2,5-szeres, illetve 3-szoros hozamnövedést is kínál elérniük, miközben például banán-, datolya- és rizskultúráknál 60-80 százalékkal tudták csökkenteni a felhasznált öntözővíz mennyiségett.

Aktuális szükségletrekre válaszol a rendszer

Az Agrinoze teljesen automatizált rendszere elsősorban nem valós idejű adatokra alapozva működik, hanem a növény aktuális szükségleiteit igyekszik figyelembe venni. Meglátásuk szerint a gazdák sokszor nem a megfelelő időben öntöznek, nem a megfelelő helyen, és egyáltalán nem veszik figyelembe, hogy éppen mit igényelne a termeszett növényük.

Az izraeli cég ezért fejlesztette ki a finnartatható csepegtető öntözést. Szenzorokat helyeznek el a talajban, a növények gyökérzónájában, ezek szolgáltatnak valós idejű adatokat a talaj nedvességtartalmáról, a klimatikus állapotról. Így egy algoritmus segítségével minden kiszámítható, hogy hol, mikor és milyen mértékű öntözésre van szükség – írták.

Fotó: Agrinoze

A „water on demand” (vízigényhez igazodó) rendszert már világszerte mintegy 150 gazdaságban teszteltek, és mindenhol működőképesnek bizonyult. Az Egyesült Államok nyugati partvidékén, Kaliforniában például egyik követő aszályos években tették próbára mandula- és szőlőültetvényekben, vízigényes kultúrákban. Miközben 65 százalékkal kevesebb vizet használtak fel az öntözés során, és műtrágyát egyáltalán nem alkalmaztak, a termés eredményekben még némi javulást is sikerült elérniük – közölték.

Magro.hu

Eddig sosem látott mértékű vasútépítésbe kezdenek

Szaúd-Arábiával is összekerthetné Izraelt az a 9400 milliárd forint értékű beruházás, amelyet az ország a vasúthálózata fejlesztésébe fektet.

A fejlesztés összekapcsolná a vidéket Tel-Aviv térségevel, emellett megtámadja az összeköttetés lehetőségét Szaúd-Arábiával is – jelentette Benjámin Netanjahu miniszterelnök – adta hírül a *Kibic*.

Nem sokkal körülbelül amerikai tisztségviselők látogattak Szaúd-Arábiába, hogy előmozdítsák a hivatalos diplomáciai kapcsolatok megteremtését a szunnita királyság és a zsidó állam között. Ugyanakkor Juli Edelstein, az izraeli parlament külügyi és védelmi bizottságának elnöke úgy nyilatkozott, korai még arról beszélni, hogy folyamatban lenne bármilyen egyeztetés Rijád és Izrael kapcsolatainak normalizálásáról.

Az úgynevezett „Egy Izrael” projekt célja, hogy legfeljebb két órára csökken a környezetben a vasúton az ország üzleti és kormányzati központjai közt.

A jövőben képesek leszünk teherszállításra (a vörös-tengeri) Eilatból a Földközi-tengerre, és megteremtjük Izrael és Szaúd-Arábia, valamint az Arab-félsziget vasúti összeköttetését is – hangsúlyozta televíziós beszédében Netanjahu.

Az elkövetés szerint tíz éven belül elkészülne az észak-déli gyorsvasúti összeköttetés.

Titus, az „antifópap”

A Szentély szolgálatának legfontosabb feladatait kizártlag kohének végezhették. Mi a menóra (hétágú arany világítótest) spirituális szerepe? Rabbi Bachja ben Áser (1255–1340) szerint a kegytárlynak van egy „fenti”, misztikus égi megfelelője. Világító ereje, Isten teremtő energiája „...a lámpás előrész felé világítson...” (IV.M. 8/1–2) Fénye „fény energiájává” szublimálódik, kisugárzása spirituális energiával tölti be a világot. „Ez a héti (láng) az Örökkévalós szemei, ők járják körbe az egész földet” – állítja Zekájá próféta (4/10).

A menórát i. u. 70-ben, a Szentély lerombolását követően diadalmenetben végighordozták Róma utcáin, az eseményt megörökítették Titus dia-dalívén.

Ha a menórának energiaközvetítő szerepe van, Isten hogy engedte meg megbecstelését? Mose ben Maimon rabbi (Maimonidész 1137–1204, Fostat) kihangsúlyozta, hogy a „Ne tegyetek hozzá... és ne vegyetek el belőle” (VM. 4/2.) parancs megszegésének következménye beláthatatlan, és abban nyilvánul meg, amit a Tóra antropomorf módon „Isten karja”, „Isten haragja” néven említi.

Néró császár idején (i. sz. 69-ben) Vespasianus Júdea római provincia légióparancsnoka volt. Két fia, Titus és Domitianus, a jövendő két császár, követték atyukat a zsidók országába.

Amikor Titus parancsnoksága alatt a X Frestensis légió 70-ben elfoglalta Jeruzsáemet, a Szentély födém-szerkezete leégett, és alkalmatlanná vált az áldozati szolgálatra. Titus császárrá avatása után, 79-ben kiírta a Vezúv, és elpusztította Pompei és Herculaneum városokat. Az esemény rossz ómennek számított. Titus jósnőhöz fordult, aki figyelmeztette, hogy „a nagy tűz” okán élete halálos veszélyben fog!

A Talmud regényesen, misztikus elemekkel tarkítva számol be a történetkről! Titus, a „gonosz” belépett a Szentek Szentjébe, kételű kardot (gládiust) forgatott kezében, és kettéhasította a függönyt. Hoza-tott két prostituáltat, törökercset terített az oltárra, és azon közösült kettőjükkel. Ekkor kardja véres lett: az áldozati bak vére került figyelmeztetésül kardjára. Mások szerint a vér a két prostituált havi vörzése volt (a tisztában nő jele, akivel tilos a testi kapcsolat). Titus

kiabálni és átkozódni kezdett: „Én a zsidók istenével, akit Királynak szólítanak, saját palotájában szállok szembe, hogy ott gyózzem le!” Mit tett Titus? Kivitte a menórát, és felrakta hajójára. Ekkor hatalmas vihar támadt a tengeren. Mondta gúnyosan: „Úgy tűnik, hogy ennek a népknek az istene csak a vízen erős! Az özönvíz nemzedékét a víz által büntette! A fáraó és katonái is víz által pusztultak el! Lárn, ott voltam házában, és a zsidók istene saját területén nem volt képes erőt venni rajtam. Most engem is víz által akár elpusztítani?”

Isten erre haragra gerjedt: „A legkisebb lény által foglak büntetni!” Üzent a tenernek, és az elcsendesedett. Titus megerkezett Rómába. A rómaiak élték: „El-jen a zsidók legyőzője! Isteni Titus legyőzte a zsidók istenét!” Ekkor Isten szólította a szúnyogot, az bemászott Titus orrán keresztül az agyáig. Miután meghalt, az orvosok szétnyitották koponyáját. Agya olyan volt, mint egy galambfióka. Ebből tudták meg, hogy a zsidók istene volt, akitől a gonosz Titus meglakolt. (Gittin 56b. lapján)

A római történész, Dio Cassius másiképpen számol be a császár haláláról: Titus i. sz. 81. szeptember elején teljesen egészségesen áldozatot mutatott be Róma isteneinek, ám a kijelölt állatnak sikerült elmenekülnie az oltárról. Ezt annak tudták be, hogy az istenek nem akarják elfogadni áldozatát. Titus félelmében a hegyekbe utazott. A császáron ekkor erős váltólázroham lett úrrá. Az út további részét gyalog-hintón folytatta. Az égre tekintett, és mondta: „Elveszi tőlem az életet! Semmi sem terhelí lelkemet... Talán csak az az egy...”

Titus 81. szeptember 13-án halt meg. Dio Cassius szerint attól szemedett, hogy belsőjét tűz emészti! Ki tudja? Talán a Jeruzsálemi Szentély cédrusgerendáinak utolsó paraszai hamvadtak el benne... A rómaiak Titus halálát a zsidók istene karjának, istene haragjának tulajdonították, akinek Róma imperátorá felettes is hatalma van. Erre vonatkozik: „Ók térdre esnek és elhullanak, mi pedig fölállunk és fennmaradunk. Örökkévaló, segíts! A Király hallgasson meg, amely napon felkiáltunk hozzá!” (20. zsolt. 9–10)

Szerdócz J. Ervin főrabbi

Pszichológusnál

Az otthonok mélyén sok a szomorúság, lélek mélyén most a lélekbüvár turkál, mélytengeri búvárként palackkal merül; bízik benne, a rejttet baj így kiderül, de gyógyítani nem biztos, hogy sikerül.

Szorongó a világ, szorong gyerek, család, szoronganak anyák, szoronganak apák –, apa, anya, rokon, szomszéd, barát, tanár, mit mond a sok okos, a nagy kupaktanács?

A gyerek gyűjtsön lakatot és kupakot, simogasson fókát, aranyos állatot, én a gyógyítást egyedül nem vállalom.

Az akarnok vágytól a világ forrongó, a sok rosszul szeretett gyerek szorongó, egyre több a megviselt, szétilált család –, valahog eltorzult a kijelölt irány. Egyre több a magába zárkózó gyerek, az indulat nem tör ki, lezárt a szelep. Szoronganak a felnőttek, a gyerekek, s bár nehéz, de kellene cselekednetek –, az első lépést nektek kell megtennetek!

Sokszor nem jó a családi szereposztás, sérült kapcsolatok miatt jön a bomlás –, és már csak segítséggel várhattok csodát!

Lefkovics Péter

Évek óta nem nyílik meg a felújított szenci zsinagóga

A felújítást a korábbi hírek szerint 2021-ben fejezték be, de még mindig nem látogatható a különleges imaház.

A szlovákiai Szenc felújított főterén sokáig szemet szűrt az elhalányagolt zsinagóga, amely valaha a helyi zsidóság imaháza volt. A szenci zsidók magyarul beszéltek, és magyarnak vallották magukat. Szinte kivétel nélkül elpusztultak a holokausztnak.

A háború után az 1825-ben épült, orientális elemekkel díszített szecessziós épületet a szocialista állam-vezetés gabonaraktárrá minősítette le, majd évekig vegyszereket tároltak benne, aztán hosszú ideig elhalagyattan állt – tájékoztat a Kibic.

Mára viszont a történelmi ékszerdoboznak is nevezhető templom a képek tanúsága szerint káprázatos lett. Pozsony megye 65 év enyészetét után kezdte felújítani az épületet, benne egy mikvével és egy téglakemencével, amelyben a zsidó hagyományok egyik elmaradhatatlan eleme, a kovásztalan kenyeret, a pászkat süttötték hajdanán.

Az udvar rekonstrukciója során került elő a rendkívül ritka mikve, amely egy öltözöből és egy téglalap alakú vizes medencéből, a másik oldalon pedig egy tartálytal felszerelt fűtőszobából állt. A vizet egy kútóból szállította a szivattyú, közvetlenül nem lehetett melegeníteni.

„A téglakemence és a mikve maradványai ritkaságnak számítanak Szlovákiában, mindenkor megőrizzük a jövő nemzedékei számára”

A szenci zsinagóga

Száz éve született Simon Peresz, aki egy messiási Izraelről álmodott

„Az optimisták végül éppen úgy meghalnak, mint a pessimisták, viszont egészen másképpen élnek. Ezért vagyok én inkább optimista.” (Simon Peresz)

Simon Peresz a ma Fehéroroszországhoz tartozó Wiszniewben született 1923. augusztus 2-án, és Tel-Avivban hunyt el 2016. szeptember 28-án. A modern Izrael történelmének kiemelkedő alakja, az állam egykor elnöke, aki kétszer töltötte be a miniszterelnöki posztot. Nagyapja rabbi, édesapja pedig fakereskedő volt, míg ő maga fiatalon egy kibucban dolgozott pásztorként, tejtermelőként és kibuctitkárként. Kiválóan beszélt a héberen és a jiddisen kívül oroszul, lengyelül, franciául és angolul is. Cionista aktivistaként Mose Dajan társaságában részt vett az 1946-os bá-

Simon Peresz az Izraelt alapító politikus generációjának utolsó tagja, az 1993-as oslói béke megállapodás egyik fő létrehozója volt. A megállapodáshoz vezető izraeli-palesztin békétárgyalásokért – amerikai külügyminiszterként vett részt – 1994-ben Nobel-békedíjat kapott Jichák Rabin izraeli miniszterelnökkel és Jasszer Arafat palestini elnökkel együtt. 2012-ben Barack Obama, az Egyesült Államok akkori elnöke a Szabadság Elnöki Medáljával tüntette ki, s e szavakkal jellemzette: benne Izraelnek a lényegét látjuk, a fékezhetetlen szellemet, amelyet nem lehet megállítani.

zeli Cionista Világkongresszuson. 1959-ben került be a kneszethez, ekkor kezdtődött politikusi pályája, amelynek révén évtizedeken át szolgálta a zsidó államot a legkülönfélébb posztokon, miniszterhelyettestől kezdve a kormányfői pozícióig át az elnöki hivatalig.

Simon Peresz még túl a 90-en, szelíd tekintetű aggastyánként is folyvást a jövőt fűrkészte. A modern Izrael egyik legnagyobb stratégiaként is megmaradt pásztornak és jövőtől költőnek, mint amilyen a bibliai Dávid, Izrael királya volt. Kitartó hittel prédkált egy messiási békékorszak lehetőségéről.

A reménykédés napjaiban, amikor iskoláscsoportok énekeltek neki szerte Izraelben, amikor egyesítette a végsőkig megosztott, csoportokra szabdalt országot a hit, hogy ő talán mégis felépülhet, amikor a pápa tudatta, hogy imádkozik érte, akkor vált végképp világossá: a remény embere volt, valószínűleg, önmagát szinte túlélő jelenség egy kevés reménnyel biztatott korban. Az államalapításig visszanyúló állandóságot kapcsolta össze az ígérettel, hogy egy másik Izrael van születőben egy „új Közel-Kelet” centrumban: a béké, a prosperitás, a térségi együttműködés Izraele, amely egyesítő erőit szomszédiával, akik a barátai lesznek. Az ő hosszú évtizedek alatt igazolt hitele volt a fedezete ennek a mesének abban az országban, amely egy meséből, egy álomból született. „Ha akarjátok, nem mese” – hirdette a politikai cionizmus alapítója, Theodor Herzl, és ő követte ezt a prófétai jelmondatot. Követte, és idős korában, pátriárkaként és bölcsként azonossá vált vele: ezt a törhetetlen hitben fogant, mélyeslegesen mély hazaszeretetet tisztelte benne a világ minden vezetője, és végül Izrael polgárai is, akkor is, ha maguk már nem hittek benne.

A hosszú életű emberek, akik ott voltak a kezdeteknél, az alapító események tanúi a történelmen túli folytonosság illúzióját keltik néha bennünk. Azt az illúziót, hogy akik ott voltak akkor és itt vannak most is, talán már soha nem hagyják el azt, amit megteremtettek. Hogy itt lesznek velünk minden, és pusztá létükkel is igazolják, hogy valóban azok vagyunk, akiknek hisszük magunkat. Hogy a jó úton, az ő útjukon járunk továbbra is.

Nem tartozott szorosan véve az alapítók közé, de az ő tanítványuk volt – mindenekelőtt Dávid Ben Gurioné –, munkája folytonos az övékével. Katona volt, stratégia, jórészt ő tette nukleáris hatalommá Izraelt, de még régebből kibucnyik is volt és pásztori, ismerte a csillagok alatti álmódozás idejét is. „Nem államelnök akartam lenni, hanem pásztor vagy a csillagokról daloló költő” – mondta beiktatásakor, akkor, amikor „Izrael királya” lett, mert valóban az lett: ő volt az első az egyenlők közösségeben, ő képviselte valóban Izraelt a nemzetek között, nemcsak tiszte, de tekintélye szerint is.

Nagy álmódóként, pásztoriuként vált nagy távlatozóba néző államférfivé, mert továbbálmodta, szinte már egyedülüként, Herzl álmát, aki épp ilyen Izraelt képzelt el egy ilyen Közel-Kelet szíveként az Ószíjország lapjain. Az alapítás talán utolsó nagy tanújának távoztával eljött az idő: Izrael 68 évesen kiléphetett a mítoszok korából, és rendes állammá válhatott az államok közt. De egy olyan nép államává mégis, amelynek van egy több ezer éves álla-ma arról, hogy „a népek fénye” lesz.

Simon Peresz nem engedte el soha, egyetlen pillanatra sem ezt a messiási álmot, egy olyan jövő álmát, amelyben otthon érezhette volna magát. Ő őrizte személyében ezt a reményt, amely minden bizonnal túléli őt. Adja Istent, hogy jöjjön el valóban ez az új Közel Kelet a földre, minél előbb, még a mi napjainkban.

A magyarországi ortodoxok új rabbija

Ráv Aryeh Mordechay Rabinowitz

Ritka ünnepi esemény helyszíne volt a budapesti Kazinczy utcai Hanina glatt kósér étterem különterme: a jelenlők azt ünnepelték, hogy Ráv Aryeh Mordechay Rabinowitz (immár nem is először) befejezte az ún. Szijum hásászt, vagyis a Talmud, a szóbeli Tan és kommentárjai mintegy hétfel évig tartó tanulmányozásának ciklusát. A rendezvényen Ráv Aryeh Mordechay Rabinowitzot egyúttal kinevezték a magyarországi ortodox gyülekezetek, valamint a Kazinczy utcai zsinagóga és intézményei rabbijává.

A Szijum hásász, vagyis a Talmud hat rendjének befejezése ritka esemény, hiszen óriási erőfeszítést és időt igényel a (babilóniai) Talmud több mint 2700 oldalának tanulmányozása, elsajátítása a szóbeli Tannal (Misna) és annak kommentáriával együtt.

A Kazinczy utcai ünnepségen megtudtuk: a hagyomány szerint egy igazi talmudtudós 101-szer olvassa el az említett szövegek összességét, ám a moszani ünnepelt, vagyis Ráv Aryeh Mordechay Rabinowitz immár 102. alkalmmal fejezett be egy Szijum hásászt.

A rabbi ebből az alkalomból tanítást és magyarázatot adott angol, jiddis, héber nyelven, majd felolvasták a kinevezési okiratát, melyet a következő rabbik erősítették meg aláírásukkal:

– Ráv Smuel Eliezer Stern, Bné Brák nyugati részének rabbija, a Magyarországi Autonóm Orthodox Izraelita Hitközség (MAOIH) rabbinikus bíróságának feje;

– Ráv Jakov Menahem Mendel Steif, a brooklyni székhelyű Central Rabbinical Congress rabbinikus döntönce, a MAOIH rabbinikus bíróságának tagja;

– Ráv Abraham Hajim Meir Gestetner, a MAOIH rabbinikus döntönce, a MAOIH rabbinikus bíróságának tagja;

– Ráv Mose Tuvye Weiszberger, a MAOIH rabbija, a MAOIH rabbinikus bíróságának tagja.

Az ünnepi eseményen többek között részt vett dr. Fröhlich Róbert országos főrabbija, Radnóti Zoltán főrabbija, a Budapesti Rabbiság igazgatója és Szántó-Várnagy Binjomin, az OR-ZSE rabbija is.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: +36-1-413-5537,
+36-1-322-2829

E-mail: ujelet@mazsihisz.hu

Főszerkesztő:
Kardos Péter

Olvasószervész:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 9600 Ft

Külföldre 13.600 Ft/év

USA és Izrael: 15.000 Ft/év

Az összes valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacskk.: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklámációk

intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

PrimeRate Kft.

ISSN 0133-1353

APRÓ-HIRDETÉS

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Heumann macesz rendelése országosan (kósér, strasbourg főrabbinátus): paszkacentrum.hu/koser, 30-991-9941.

Heumann macesz rendelése országosan (kósér, strasbourg főrabbinátus): paszkacentrum.hu/koser, 30-991-9941.

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15-16.ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Heumann macesz rendelése országosan (kósér, strasbourg főrabbinátus): paszkacentrum.hu/koser, 30-991-9941.

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15-16.ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Klein Gábor

A szerző ortodox családból származik, Sátoraljaújhelyben született, és Budapestre kerülése – 1969 – óta tevékenyen részt vett az ortodox hitközség munkájában. 2003-ban családjával együtt New Yorkba költözött, de azóta is figyelemmel kíséri a szomorú eseményeket, és – mint kísérőlevelében írta – nem tudja szó nélkül hagyni az igazságtalanságokat. Alábbi nyílt levelét korábban eljuttatta Oberlander Baruchhoz, a Chábád Lubavics mozgalom magyarországi vezetőjéhez. Választ a mai napig nem kapott, ezért fordul a szélesebb nyilvánossághoz.

T. Baruch Oberlander!
Nem tudom, mennyire fejlődött a tájékozottsága legutóbbi beszélgetésünk óta, amikor a két, sokak által illegitimnek tartott módon megválasztott, ön és Köves Által beültetett szélhámos elkezdte „áldásos” (?) tevékenységet. Akkor közelte velem, hogy ön nem tud semmit a Dob utca 35.-ben történő eseményekről.

Egy dologban megnyugtatott, hogy amikor éppen arra sétált, szép és megnyugtató davenolást hallott kiszűrődni a bész hámídrásból. El tudom képzelní ezek után, hogy a körülbelül egy hónapja történt folyamatos, igaztalan, szavakkal ki sem fejezhető, galád cselekedeteikről sem tud. Fájó, vérző szívvel szeretném ezekről tájékoztatni.

Milyen készetet vezényel állítólag vallásos? zsidó? embereket arra, hogy az udvarban lévő három! davenolásra alkalmas bész hámídrásból mindenhat erőszakkal bezárják? Először az utcára kényszerítve a híveket, hogy ott davenoljanak, majd nagy kegyesen engedélyezik az egyébként szintén indokolatlanul bezárt, világírú Hanna étteremben szorongani a nagyszámú hívőket.

Természetesen többek között az étterem bezáráról sem értesült, mint ahogy az éppen tegnap bezárt bőlcseiéről, óvodáról sem, mely-

Program-ajánlat

Szeptember Generációk Klubja (1067 Bp., Hunyadi tér 3., félelem.)

A programokat hétfői napokon, 15 órakor tartjuk.

Szeptember 4.: Deák Gábor a vendég

Szeptember 11.: Rózsa Péter (Klubrádió) látogat a klubba

Szeptember 18.: A zongoránál Fűzi Gábor

Szeptember 25-én nincs program

Hírek, események röviden

Mártír-istentisztelet Tapolcán. Szeptember 10-én 10.30-kor a Csányi László utcában, a volt gettó épületénél koszorúzás lesz, 11.20-kor a temetőben folytatódik a megemlékezés. 12.00-kor a résztvevők megtekintik a felújított ózsiniagógát és a holokaust helybeli áldozatai emlékére készített kiállítást. Az ózsiniagóga, melyet Lessner Júda épített 1813-ban, a nagy zsinagóga elkezültéig, 1863-ig működött.

Nyílt levél Oberlander Baruchhoz

ben történetesen megboldogult Anyósom, Piri néni, Raj Lili néni voltak többek között óvónők, tanítónők. Erről öröök igazán semmit sem tudhatnak, miután Magyarországon ezekben az időkben senki nem hallott öönkről, sőt még a világban sem nagyon!

Emlékszem, mikor ön és felesége 1989-ben megjelentek, senkit és semmit nem ismert, és a Kazinczyba járt davenolni. Nem tudom elképzelni, hogyan tudnak nyugodtan aludni! Hogyan tudnak ilyen égbekiáltó igazságtalansá-

gokat büntetlenül elkövetni! Hogyan tud ön a tükrbe nézni? Hogyan számol el ezekkel a dolgokkal? Hogyan gondol őseire? Hogyan gondol a nagyapjára, aki állítólag itt volt tanár? Mit mondana az édesapja? Mit mondana Rubinstein bácsi és a többi rokoná?

Állítsa le ezeket a jogtalanságokat, amíg nem késő! Senki nem kerülheti el az Örökkévaló számonkérését! Ha nem ezen a világban, akkor a jövendő világban! De akkor jaj nektek!

Olvasói levél

Kleba

Kinyitotta az oldalzsákját. Egy mosolygó kleba volt ott elrejtve.

Elővette a bajonetjét. Göndoltam, kettévágja a kenyerset. Haza fogok menni egy olyan szerzeménytel, amit még senki sem kapott.

Közelebb lépett hozzámon, a kabátomon még ott szomorkodott a sárga csillag.

Levágta a mágen Dávidot, és bedobta a sárba.

Az egész kenyerset pedig kivéve az oldalzsákjából, kis kezeimbe helyezte.

– Vidd haza a szüleidnek. Hárásó?

– Köszönöm – feletem.

– Otthon nagy volt ünneplés.

– Ha találkoznál vele, megismernéd?

– Kérdeztek a szomszédok.

– Nem tudom, de talán egész napi kenyerét adta oda, válaszoltam.

A kenyerset szétszórtuk, felfaltuk.

Lelkünkben köszönetet mondunk a mindenhatónak a klebáért.

Singer Iván

Sydney

Spinoza Zsidó Fesztivál

Szeptember 7. – október 19.

Szeptember 7., 14., 21., 28. (csütörtök) 17 óra: Utcai zsidó örömkzene – koncert

Október 3. (kedd) 19 óra: Capa, a világírű fotós – doku-dráma
Október 4. (szerda) 19 óra: Mózes és Jézus Pesten – politikai kabaré
Október 5. (csütörtök) 19 óra: Egy látnok titkai – mentalista előadás
Október 9. (hétfő) 20 óra: Fellegi Balázs – koncert a Lámpásban
Október 10. (kedd) 19 óra: Jézus „személyisége”? – előadás
Október 11. (szerda) 19 óra: Herzl – káváházi dráma
Október 12. (csütörtök) 19 óra: Talmud, Tóra és a többiek... – előadás
Október 16. (hétfő) 19 óra: Gerendás Péter – koncert a Lámpásban
Október 17. (kedd) 19 óra: Bruck Edit – film
Október 18. (szerda) 19 óra: Albina – monodráma
Október 19. (csütörtök) 19 óra: Leonard Cohen-koncert

NAPTÁR

Szeptember 8., péntek Elul 22.

Szeptember 9., szombat Elul 23.

Szeptember 10., vasárnap Elul 24.

Szeptember 15., péntek Elul 29.

Szeptember 16., szombat Tisri 1.

Szeptember 17., vasárnap Tisri 2.

Szeptember 18., hétfő Tisri 3.

Gyertyagyújtás: 18.53

Szombat kimenetele: 7.56

Szlichesz

Erev rajs hásonó

Gyertyagyújtás: 6.39

Rajs háson 1.

Rajs háson 2.

Ünnep kimenetele: 7.39

Gedálja böjte

Gyógyszer- és MR-támogatás igénylése

Az alábbiakhoz igényelhet

Meghökkentő módon csalogatják az orosz turistákat Budapestre

Kilenc különböző időtartamú és tematikájú túrát ajánl a Magyarországra utazóknak egy orosz szervező iroda. Nyilvánvalóan és elsősorban az Oroszországban élő zsidóknak, de nem feltétlenül. Az elmúlt fél évszázadban, különösen 1990 után, milliók vándoroltak ki, főleg Izraelbe. Az oroszországi „rendszeráltás” utáni időszakban a zsidó származásúak szinte megrohamozták ez ügyen a hatóságokat, kapva kapván az alkalmot, aki tudja, meddig tartó „engedékenységen”.

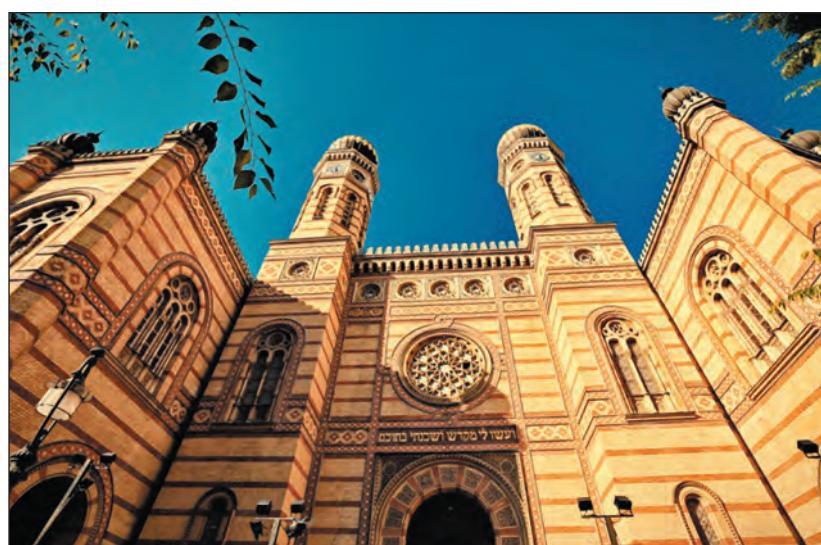
Látta-e már a zsidó Budapestet? Ezzel a kérdéssel invitálja a magyar fővárosba az orosz turistákat a Kommerszant című napilapban megjelent, tekintélyes méretű hirdetés.

A legjobb és a legszomorúbb időszakok

A leszármazottak, illetve a téma iránt érdeklődők számára bemutatják röviden, hova is lesz majd a séta. Természetesen és elsősorban a Dohány utcai zsinagóga épületére hívják fel a figyelmet. Ahogy a marketingszöveg sajátosan fogalmaz, „Pest egykor történelmi belvárosának szélein található egy szűk háromszög alakú utcácskákkal tarkított terület”. A turistahívogató tartalom tövábbra is elgondolkodtat, miszerint „a budapesti zsidó közösség legjobb és legszomorúbb korszakai kötődnek ehhez a területhez: a rohamos jólét, a 19. század közepétől a gyönyörű zsinagógák építése, valamint a 20. században bekövetkezett náci üldözés ésgették létrehozása. Klasszikus, romantikus, eklektikus, szecessziós stílusú házakat láthatunk udvarokkal és kertekkel, valamint Európa legnagyobb zsinagógáját a Dohány utcában.”

Amikor oroszok zarándokolnak a Raoul Wallenberg-szoborhoz

A programok között szerepel a Zsidó Múzeum, Az élet fája, a Hősök temploma, Carl Lutz emlékműve, a Kazinczy utcai ortodox zsinagóga, illetve a Rumbach Sebestyén utcai és a Vasvári Pál utcai templom is. Ami lehet, hogy elsőre furcsa, az az, hogy kiemelt célpont a Raoul Wallenberg-szobor és park. Ne feledjük, hogy akik ma ide elza-

Az érthető, hogy a Dohány utcai zsinagóga épülete van a túra középpontjában

Fotó: Depositphotos

rándokolnak, nem is éltek még akkor, amikor a szovjetek elhurcolták, bebörtönözték és megölték a svéd diplomát, aki ezeket életét mentette meg.

Ma már nem csak a nehéz időket lehet felfedezni – fogalmaz a továbbiakban a hirdetés –, azaz nem csak „a romok és az elhagyatottság költészetét, az 1956-os ágyúzás nyomait, a száz éve omladozó vakolatot és más szomorú emlékeket. A régi házak súlyos ajtaja mögött romkocsmák kelnek életre éjszakánként – zenei helyek, sörözők, avantgárd stílusú belső terekkel rendelkező klubok. Van, ahol street art virágzik a falakon, másutt vintage üzletek és hangulatos kávézók nyitják ki ajtajaikat a vendégek előtt.”

A csodarabbik zarándokútján

Nem csak a fővárosa korlátozódik a túra. A csodarabbik zarándokútja is szerepel a programban, amelyhez transfert biztosítanak Budapestről Bodrogkeresztúrra. A zsidó közösség híres csodarabbija, Reb Steiner Sáje egykor rezidenciájában épült emlékház népszerű zarándokhellyé vált, csakúgy, mint sírja a „Dereszla domboldalán” lévő zsidó temetőben.

Az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség (EMIH) kezdeményezésére és az Európai Unió támogatásával megvalósuló zarándokút Magyarország legnagyobb zsidó za-

rándokútja – emelik ki a szervezők. A 150 kilométeres, 10 településre kiterjedő túra zsidó emlékeket mutat be. Az Oroszországból érkező turisták Mát-Tarcal-Tokaj-Bodrogkeresztúr-Olaszliszka-Sárospatak-Sátoraljaújhely-Erdőbénye-Abaújszántó-Tállya-Mát útvonalon haladva fedezhetik fel ezt a számkra ismeretlen tájat és a sosem látott valási és történelmi tárgyakat.

Most már csak az a kérdés, hogyan utaznak ide az oroszok, és mi van azokkal, aiké éppen az ukrán fronton harcolnak, de érdekelné őket e programok?

Elek Lenke/Mfor.hu

198 ország zászlóját rakja ki Rubik-kockákból

Egy 14 éves lány 198 világzászlót készít mini Rubik-kockákból egy éven át az Agydaganat kutató jótékonysági szervezet támogatására. Mimi Kaufmann 26 másodperc

alatt képes kirakni egy Rubik-kockát.

Mimi így nyilatkozott: „A Rubik-kockák megoldása volt a hobbiim, és szerettem különféle dolgokat alkotni belőlük. Akkoriban megtanultam fej börl a világ összes zászlóját, ezért úgy döntöttem, hogy ez lesz a projektem.”

Mimi szerette volna valamilyen jótékonysági céllal teljesíteni a kihívást. Az anyukája azt javasolta neki, szentelje a nagybátyja emlékére, aki 10 éve halt meg agydaganatban, 3 kisgyereket és a feleségét hagyva hátra, írja a Jewish News nyomán a Kibbít.

Mimit a 19 éves bátyja, Joel tanította meg a Rubik-kocka használatára, aki szintén rajong a játékért. Tudni kell, hogy a kockának 43 trillió kombinációja van. A kislány eddig 79 zászlót hozott létre belőle, többek között Nagy-Britanniáét, Izraelét, Írországot.

„Mozaikgenerátorral konvertálom a zászlóképeket pixelekké, amelyeket aztán kockák segítségével tudok újra létrehozni.”

A kislány legalább 2740 fontot szeretne összegyűjteni, ami egnapi kutatás támogatására elegendő a jótékonysági szervezet négy kiválósági központjának egyikében.

SPÁNN GÁBOR

Helikopter

Még a zuglói Gyarmat utcában laktunk, amikor feleséggemmel kedvenc időtöltésünk volt, hogy miközben tévészünk és fejünk felett néhány száz méterrel készült leszállni Ferihegyre egy gép, ő megszólalt: Na, a belgrádi Malév-járat rendben megérkezett. Fél óra múlva a tévé hangját elnyomó újabb robaj hallatán viszont én mondta azt, hogy: a fene egye meg, az athén járat ma is késik!

Ez így ment éveken keresztül, szetcincálva békés estéinket. Egy volt kollegám rövid ideig légi irányítóként dolgozott, ezért felhívtam, és megkérdeztem, hogy mi ennek az oka és mikor ér véget. Ő azt felelte: Komám, nem akarlak elkeseríteni, de ahol te laksz, az légi folyosó, az is marad, és az összes bejövő gépnek a házat kell megfelelő magasságra ereszteni. Javaslok földugót vagy költözést.

A földugó ugyan olcsóbb lett volna, de mi mégis családi okokból a költözést választottuk. Én sajnos a lakáskeresés ideje alatt elfelejtettem figyelmeztetni gondos feleségem, hogy vigyázzon arra, bárhová is költözünk, ott maximum egy barlangvasút lehet alattunk. Az élet úgy hozta, hogy csupán néhány utcával mentünk odébb, ma is zuglóiak és légifolyosó-lakók vagyunk. Ezzel időközben megbékélünk, már csak azért is, mert én rosszszabul hallok, az új tévének pedig hangsabban szól. A feleségem meg mindenktől szenvend.

A drámai eltérés azon a hétvégén történt, amikor két napra megtámadott bennünket a Forma-1 inváziója. Nyugatigattam magamat, hogy Mogyoród messze van, és felőlem egy bombázó hangjával is szólhatnak az autócsodák, az Zuglói nem hallatszik el. Korai volt az örööm.

Azón a hétvégén már szombat déltől vasárnap késő estig átlag fél percenként egy-egy helikopter zúgott el fölöttünk, és én minden behúztam a nyakamat attól való félelmemből, hogy nemcsak a tetőn levő antennákat viszik el, de valami rám is fog hullani. Az Új Élet olvasónak nem kell megmagyaráznom, hogy miért, de ha egy magamkorabeli zsidó ember repülőgép motorhangját hallja, úgy érzi, hogy csomót kötöttek a beleire. Leültet egy sarokba, és elkezdtem gondolkodni a tömörítően mennyiséggű eszemmel, hogy mi lehet ennek az égi háborúnak az oka. Először azt hittem, hogy jó-ságos vezetőink belefogtak végre a szúnyogirtásba. Kinéztem, de ezekből a gépekből a környezetszenyezésen kívül más nem hullott ki.

Aztán az is megfordult a fejemen, hogy valami légitámadás érte Budapestet – és orosz példára, mint a győzelem napját, ezt is több nappal később közelük a néppel –, akkor viszont nemcsak motorhangot, de lövöldözést is kellene hallanom. Istennek hála, csak a szomszédban lakó kisgyerek G. I. Joe-ja sült el időnként. Naiv feleségem azt mondta, hogy szerinte a gyors-hajtókat ellenőriz a rendőrség a levegőből, hogy végre elmenjen a kedvük az illegális gyorsulási versenyektől. Én pedig fölhívtam egy kártyapartnemet, aki fénykorában a légi rendészettel volt rendőr, hogy mondja már meg nekem, szerinte mi ez az elviselhetetlen zajártalom. Ő rendőrhöz melltón válaszolt: Kérlek szépen! Ez az intézkedés két komponensből tevődik össze. Egy: a kül- és belföldi VIP-vendégek magán- és kölcsöngépekkel engedélyeztetve közelkednek hazájuk, Mogyoród és Budapest között. Kettő: a rendőrség légiállománya valóban ellenőri az országutak forgalmát, és ha kell, még föntről intézkedést is foganatosít. Ijedten tettek le a telefont, mert elég volt nekem a mennyei kakaofónia, rendőrségi szóvívre végképp nem volt szükségem.

Nem tehetünk mást, a tévénken csak feliratos filmeket néztünk (irigylem a jeltolmácsokat). Mint jól értesült kártyapartnemről megtudtam, egy ilyen helikopterű két személy számára 1000 euró körül van. Kíváncsi vagyok, hány kisnyugdíjas ehetne ezeken a gépeken a csirkefarhábat. Tudom ám én a valódi okot is. A „világ milliárdosai, egyesületek” égisze alatt a kül- és belföldön 100-as listán szereplő aranypolgárok mint egy vonaljegyet, megvették a helikopterutazás kényelmét. A vigaszom csak az volt, hogy ez az egész utazó cirkusz csak két napig tart. De ekkor zsidó eszemben kinyílt a szellem, és bekattant, hogy a Zsoltárok könyvében ez áll: a mindenható az égboltot saját magának teremtette, a Földet pedig az embereknek. Ezek az elvtársak pedig, miután az elérhető földet már összelopták, most megpróbálják ugyanezt a mennyekkel is. Szerintem nem fog sikerülni.

Anthony Hopkins a gyerekmentő Sir Nicholas Winton szerepében

Anthony Hopkins alakítja Sir Nicholas Winton szerepét abban az új hollywoodi filmben, amely a második világháború előtt több mint 660 zsidó gyereket megmentő brit férfi történetét dolgozza fel – írta honlapján a BBC.

A brit Schindlerként is emlegették Sir Nicholas Winton fiatal tőzsdei alkuszkként szervezett mentőakciókat Londonból, miután 1938-ban Csehszlovákiában járt, és láttá a németek elől menekülők tábort. Kilenc hónap alatt 669 zsidó gyereket sikerült Prágából Londonba juttatnia a brit kormány engedélyével. A gyerekeket brit családonál helyezték el, egyikük sem láttá többé hátrahagyott szüleit és rokonait. Az utolsó, kilencedik vasúti szerelvénynek 1939. szeptember 3-án kellett volna indulnia a csehszlovák fővárosból – azon a napon, amikor Nagy-Britannia hadat üzent Németországnak –, de már nem hagyhatta el a pályaudvart. Mind a 250 gyerek, aki a vonaton utazott, elült, sorsuk azóta sem ismert.

A One Life ezekről az alig emlegett mentőakcióról szól. A humanitárius tettei elismeréseként 2003-ban lovagi rangra emelt Sir Nicholas maga nem beszélt hősies cselekedeteiről; élete során sokáig kísértette annak a gondolata, hogy nem tudott még több embernek segíteni. A történetek egészen addig feltáratlanok maradtak, amíg a felesége 50 évevel később nyilvánosságra nem hozta Sir Nicholas padlásán porosodó régi naplóját, amely tartalmazta a mentőakció részleteit és a megmentett gyerekek névsorát.

A férfit hamarosan meghívták a BBC egyik népszerű vasárnapi műsorába is, ahol a közönség sorában jelen voltak néhányan azok közül, akik Sir Nicholasnak köszönhetően megmenekülésüket a náci üldözötés elől. A megindító találkozásról készült felvételt azóta tízmilliók látották az interneten, és a brit Schindler története új generációk számára vált ismertté.

A One Life című alkotást, melyet tavaly forgattak Prágában, a torontói nemzetközi filmfesztiválon mutatták be. Az idős Sir Nicholas Winton Anthony Hopkins, a fiatal Johnny Flynn játszsa. Szerepel benne a walesi Jonathan Pryce is, Sir Nicholas anyját pedig Helena Bonham Carter alakítja. Sir Nicholas 2015 júliusában, 106 éves korában hunyt el. (MTI)

Szeptemberben újra utcai örömkene a Dob utcában

A Spinoza Színház és Kávéház tavaly májusig hetente nagy sikerű örömkenezeket szervezett a Dob utcában a kerület lakói, a turisták és egyszerűen csak az arra járók részére. Az események látogatása ingyen volt. Az egyórás koncertek első felét zsidó zene, jiddis melodiák tettek ki, míg a második részben öröközöld dallamok, slágerek, sanzonok, musicaldalok hangzottak fel.

Azóta szóban és e-mailben egyaránt özönlenek a kérdések, vajon idén is folytatódik-e a hagyomány. Igen! Spinoza, az Erzsébetvárosi Önkormányzat, valamint a Mazsihisz közös szervezésében ez évben is utcai örömkonzerteket örvendeztetik meg a kerület lakói és az arra járók.

2023 szeptemberében minden csütörtökön délután 5 órakor ingyenes örömkenezekoncert lesz a Dob utcában, a Carl Lutz-emlékműnél, ahol a zsidó zene legjobb képviselői lépnek fel.

Tavaly ennyien voltak